

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผล ของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์

ปณัชชญา แพงวงษ์¹

สุภาพร แนวบุตร²

นงนุช โอบะ³

Received 9 June 2020

Revised 13 July 2020

Accepted 31 July 2020

บทคัดย่อ

วิจัยเชิงบรรยายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผล และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 166 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีการคำนวณตามสัดส่วนจากพยาบาลเวชปฏิบัติที่ปฏิบัติงานประจำในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 281 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมีอยู่ 3 ส่วน ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด (mean = 4.43, S.D. = 0.20) และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ประกอบด้วย การได้รับการฝึกอบรม ($r = .512, p < .001$), ภาระงานของพยาบาลเวชปฏิบัติ ($r = .400, p < .001$), นโยบายของหน่วยงาน ($r = .535, p < .001$), การได้รับการยอมรับ ($r = .540, p < .001$) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($r = .515, p < .001$) และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($r = .517, p < .001$) จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปปัจจัยทั้ง 6 ประการไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดหรือจัดโปรแกรมอบรมการใช้อย่างสมเหตุผลแก่พยาบาลเวชปฏิบัติหรือพยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้พยาบาลเวชปฏิบัติมีสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผล พยาบาลเวชปฏิบัติ

¹ คลินิกหมอครอบครัวเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ โรงพยาบาลโกสุมพินคร 305 หมู่ 3 ตำบลโกสุมพินคร อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร 62000 อีเมล: Punn2600@gmail.com

² สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

³ สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

FACTORS RELATED TO RATIONAL DRUG USAGE COMPETENCY OF NURSE PRACTITIONERS IN PRIMARY CARE SYSTEM, NAKHONSAWAN PROVINCE

Punnuchaya Phaengwong¹

Supaporn Naewbood²

Nongnut Oba³

Abstract

This descriptive research had objectives to investigate the level of rational drug usage competency of nurse practitioners and factors related to rational drug usage competency of nurse practitioners in primary care system, Nakhonsawan Province. The samples were of 166 nurse practitioners who were working in primary care system in Nakhonsawan Province, randomized by probability sampling. The research instruments included 3 parts of questionnaires. Content validity scored by 5 experts was employed to test the tool validity. In addition, the Cronbach's alpha coefficient was employed to test tool reliability, which it resulted as of 0.97. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient.

The result showed that the level of rational drug usage competency of nurse practitioners in the primary care system in Nakhonsawan Province was at the highest level (mean = 4.43, S.D. = 0.02). The factors related to the rational drug usage competency of nurse practitioners can include training participation ($r=.512$, $p< 0.00$), nursing workload of ($r=.400$, $p< 0.01$), agency policy ($r=.535$, $p< 0.01$), work-life acceptance ($r=.540$, $p< 0.01$), relationships with colleagues ($r=.515$, $p< 0.01$), and information acknowledgement ($r=.517$, $p< 0.01$). These six associated factors can be adopted to create training programs to enhance nurse practitioners' competency in using rational drug.

Keywords: Rational Drug Usage Competency, Nurse Practitioners

¹ Primary Care Cluster of Kosamphi Nakhon Hospital, 305 Moo 3, Kosamphi Nakhon, Kosamphi Nakhon, Kamphaengphet, 62000, E-mail: Punn2600@gmail.com

² Community Practice Nursing Program, Faculty of Nursing, Naresuan University 99, Thapho, Muang Phitsanulok, Phitsanulok, 65000

³ Community Practice Nursing Program, Faculty of Nursing, Naresuan University 99, Thapho, Muang Phitsanulok, Phitsanulok, 65000

บทนำ

การใช้ยาไม่สมเหตุผลเป็นปัญหาของระบบสาธารณสุขทั่วโลก และเป็นประเด็นเร่งด่วนของหลายประเทศที่ต้องดำเนินการเพื่อลดอาการไม่พึงประสงค์ของยา ลดอัตราการเกิดเชื้อดื้อยา และลดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุข พบว่าทั่วโลก มีการใช้ยาไม่สมเหตุผลร้อยละ 50 ในปี 2557 และพ.ศ. 2557 ในประเทศไทย มีการป่วยจากการดื้อยาถึง 88,000 ครั้ง ใน พ.ศ. 2561 พบว่าทั่วโลก มีผู้เสียชีวิตจากเชื้อดื้อยาประมาณ 700,000 คนต่อปี และประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากเชื้อดื้อยา 38,000 คนต่อปี ร้อยละ 43 ของการป่วยจากเชื้อดื้อยา ทำให้ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มสูงขึ้นโดยไม่จำเป็น (พัชรารวรรณ กิจพันธ์ และจันทรรัตน์ สิทธิวรรณ, 2561) ภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ในปี พ.ศ. 2554 รัฐบาลได้ประกาศให้การใช้ยาอย่างสมเหตุผลเป็นนโยบายแห่งชาติด้านยา และในปี พ.ศ. 2555-2559 คณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติได้นำนโยบายดังกล่าว มาจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบยาแห่งชาติ จัดทำคู่มือการดำเนินโครงการโรงพยาบาลส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุผล นำไปสู่การจัดทำแผนงานและกิจกรรมโครงการโรงพยาบาลส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุผล หลังจากการประกาศใช้นโยบายการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ในปี 2560 – 2562 มูลค่าการใช้ยาในผู้ป่วยนอกของจังหวัดนครสวรรค์สูงเป็นลำดับหนึ่งในเขตบริการสุขภาพที่ 3 จำนวนครั้งของการแพทย์ของจังหวัดนครสวรรค์ในปี 2560 – 2562 พบว่า มีจำนวนครั้งของการแพทย์เป็น 9,949, 12,891 และ 7,929 ครั้งต่อปี เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในเขตสุขภาพที่ 3 จังหวัดนครสวรรค์มีจำนวนครั้งของการแพทย์เป็นลำดับหนึ่ง และในปี 2561 สาเหตุการตายของประชากรในจังหวัดนครสวรรค์อันดับที่ 3 คือการติดเชื้อในกระแสเลือด ในขณะที่จังหวัดกำแพงเพชร ชัยนาท พิจิตร อุทัยธานี สาเหตุการตายด้วยการติดเชื้อในกระแสเลือดนั้นอยู่ที่ลำดับที่ 5 (กลุ่มงานผู้บริโภคน สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนครสวรรค์, 2561) จากรายงานตัวชี้วัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์ พ.ศ.2561 พบว่ามีปัญหาการใช้ยาไม่สมเหตุผลของจังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้ การใช้ยาปฏิชีวนะในโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลัน ร้อยละ 22.95 และการใช้ยาปฏิชีวนะในโรคติดเชื้อที่ระบบการหายใจ ช่วงบนและหลอดลมอักเสบเฉียบพลันในผู้ป่วยนอก ร้อยละ 17.42 มีการใช้ยาปฏิชีวนะในบาดแผลสดจากอุบัติเหตุ ร้อยละ 44.64 และการใช้ยาปฏิชีวนะในหญิงคลอดปกติครบกำหนดทางช่องคลอด ร้อยละ 7.46 การใช้ยาด้านอักเสบชนิดไม่ใช่สเตียรอยด์ในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระดับ 3 ขึ้นไป และปัญหาการใช้ยาด้านอักเสบชนิดไม่ใช่ สเตียรอยด์ซ้ำซ้อนในผู้ป่วย ร้อยละ 0.26 พบการใช้ยาด้านการอักเสบชนิดไม่ใช่สเตียรอยด์ 9 อำเภอ ในทั้งหมด 15 อำเภอของจังหวัดนครสวรรค์หรือร้อยละ 60 และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายแห่งชาติด้านยา และส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุผลในพยาบาลเวชปฏิบัติ สภากาพยาบาลจึงกำหนดกำหนดให้สมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลไว้ 10 ด้าน (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2553)

จากปัญหาดังกล่าวของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งคาดว่าส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติน้อย จึงทำให้เกิดการใช้ยาไม่สมเหตุผลเกิดขึ้น และผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า มี 9 ปัจจัยที่น่าจะมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติ ได้แก่ อายุ ประสบการณ์การทำงานด้านการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ระดับการศึกษา การได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ภาระงานของพยาบาลเวชปฏิบัติ นโยบายของหน่วยงานเกี่ยวกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผล การได้รับการยอมรับ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และการได้รับข้อมูลข่าวสาร (ชัชฎา เย็นบำรุง และคณะ, 2555)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจปัจจัยดังกล่าวที่จะศึกษา ความสัมพันธ์กับสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ งานวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์

สมมติฐานการวิจัย

อายุ ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการใช้อย่างสมเหตุผล ระดับการศึกษา การได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ภาระงานของพยาบาลเวชปฏิบัติ นโยบายของหน่วยงานเกี่ยวกับการใช้อย่างสมเหตุผล การได้รับการยอมรับ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้อย่างสมเหตุผล มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติ

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้อย่างสมเหตุผล

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้คำจำกัดความของ การใช้ยาอย่างสมเหตุผล ไว้คือ ผู้ป่วยได้รับยาที่เหมาะสมกับปัญหาสุขภาพ โดยใช้ในขนาดที่เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย ด้วยระยะเวลาการรักษาที่เหมาะสม และมีค่าใช้จ่ายต่อชุมชนและผู้ป่วยน้อยที่สุด และตรงกับหลักการใช้อย่างสมเหตุผลของคู่มือการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ตามบัญชียาหลักแห่งชาติ (WHO, 1985 อ้างใน คู่มือการดำเนินงานโครงการโรงพยาบาลส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุผล, 2558)

พิสนธิ์ จงตระกูล (2558) ได้ให้ความหมายของการใช้อย่างสมเหตุผล คือ การใช้ยาโดยมีข้อบ่งชี้เป็นยาที่มีคุณภาพ มีประสิทธิผลจริงสนับสนุนด้วยหลักฐานที่เชื่อถือได้ ให้ประโยชน์ทางคลินิกมากกว่า ความเสี่ยงจากการใช้ยาได้อย่างชัดเจน มีราคาเหมาะสม คุ่มค่าตามหลักเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข ไม่เป็นการใช้ยาอย่างซ้ำซ้อน ค่าใช้จ่ายถึงปัญหาเชื่อดื้อยา เป็นการใช้ยาในกรอบบัญชียาหลักยังผลเป็นขั้นต้นตามแนวทางพิจารณาการใช้ยาโดยการใช้ยาในขนาดที่พอเหมาะกับผู้ป่วยในแต่ละกรณี ด้วยวิธีการให้ยาและความถี่ในการให้ยาที่ถูกต้องตามหลักเภสัชวิทยาคลินิก ด้วยระยะเวลาการรักษาที่เหมาะสม ผู้ป่วยให้การยอมรับและสามารถใช้ยาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง กองทุนในระบบประกันสุขภาพหรือระบบสวัสดิการสามารถให้เบิกจ่ายค่ายานั้นได้อย่างยั่งยืน เป็นการใช้ยาที่ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ป่วยทุกคนสามารถใช้ยานั้นได้อย่างเท่าเทียมกันและไม่ถูกปฏิเสธยาที่สมควร

ในปี พ.ศ. 2561 สภาการพยาบาลได้กำหนดให้การใช้อย่างสมเหตุผล เป็นสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลวิชาชีพ 10 ด้าน ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

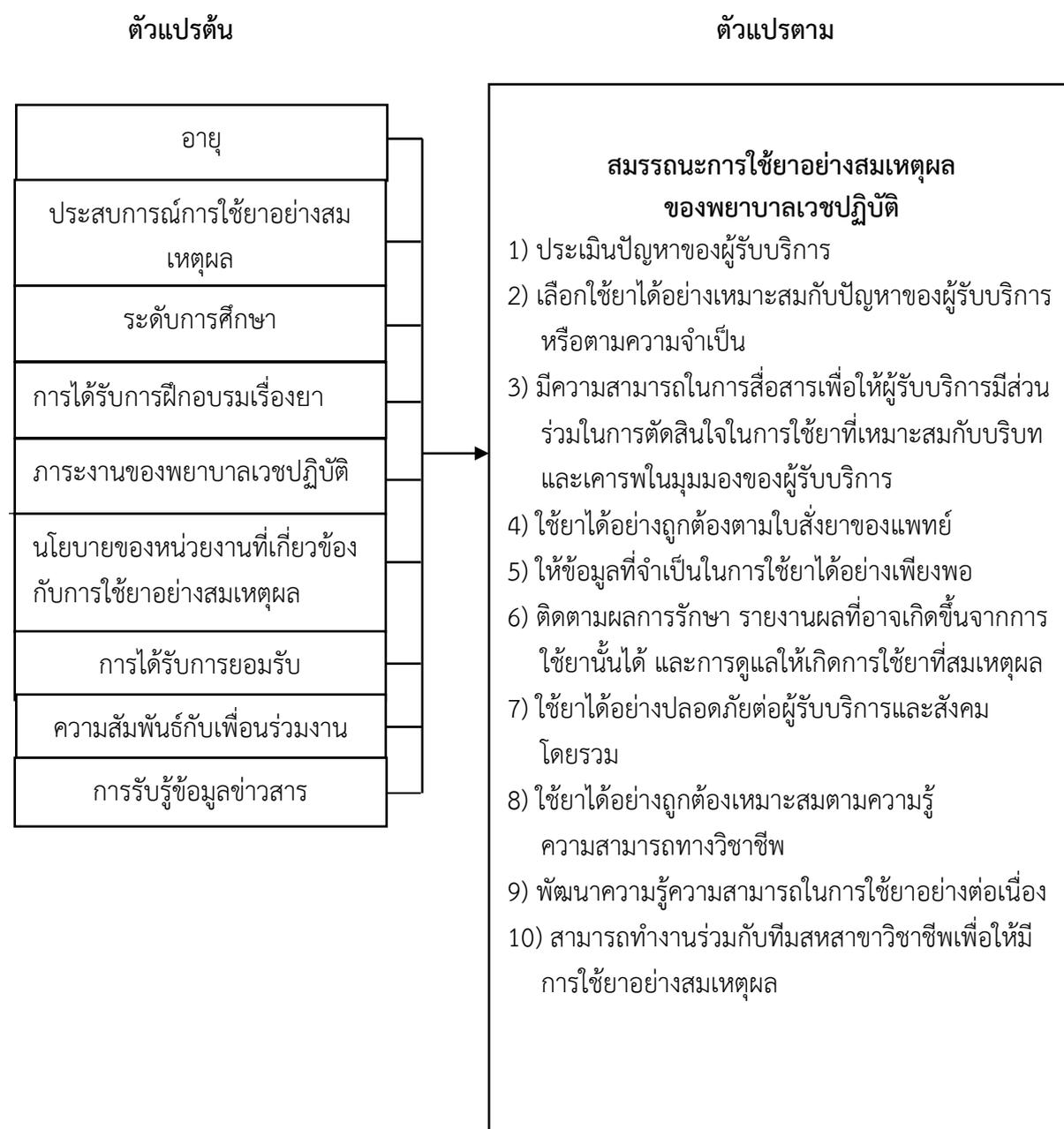
สมรรถนะในการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติ

สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในการใช้อย่างสมเหตุผล (คณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ เพื่อการใช้ยาอย่างสมเหตุผล, 2560) ประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ การให้คำปรึกษาก่อนการให้ยา และส่วนในของการดูแลเพื่อให้เกิดการใช้ยาให้สมเหตุผล ซึ่งมีสมรรถนะทั้งหมด 10 ด้าน ดังนี้ 1) สมรรถนะการประเมินปัญหาของผู้รับบริการของการเจ็บป่วยหรือมารับบริการ 2) สมรรถนะด้านการร่วมพิจารณาการเลือกใช้ยาที่เหมาะสมกับผู้รับบริการอย่างเหมาะสมตามความจำเป็น 3) สมรรถนะการสื่อสารการเพื่อการตัดสินใจร่วมของผู้รับบริการในการใช้ยา 4) สมรรถนะการสั่งใช้ยาได้ถูกต้อง 5) สมรรถนะความสามารถในการให้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับยาได้อย่างเพียงพอ 6) สมรรถนะการติดตามผลการรักษา และรายงานผล อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยาได้ 7) สมรรถนะด้านสามารถ

ใช้ยาได้อย่างปลอดภัยกับผู้รับบริการและไม่เกิดผลกระทบต่อสังคมโดยรวม 8) สมรรถนะความสามารถใช้ยาได้อย่างเหมาะสมตามความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ และหลักเวชจริยศาสตร์ 9) สมรรถนะด้านสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการใช้ยาได้อย่างต่อเนื่อง และ10) สมรรถนะด้านความสามารถทำงานร่วมกับบุคลากรอื่น แบบสหวิชาชีพเพื่อให้มีการใช้ยาอย่างสมเหตุผล

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มี 9 ปัจจัยน่าจะมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติ ได้แก่ อายุ ประสบการณ์การทำงานด้านการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ระดับการศึกษา การได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ภาระงานของพยาบาลเวชปฏิบัติ นโยบายของหน่วยงานเกี่ยวกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผล การได้รับการยอมรับ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และการได้รับข้อมูลข่าวสาร (สุพัตรา ศรีวณิชชากร และคณะ, 2556)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือพยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและได้ผ่านการอบรมหลักสูตรพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) เป็นเวลา 4 เดือนตามสภาการพยาบาล กำหนด หรือพยาบาลที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน ที่ปฏิบัติงานเต็มเวลาอย่างน้อย 6 เดือน ในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยใช้วิธีการคำนวณตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ครอบคลุม การคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ .05 จาก ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 182 คน และเก็บข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ได้จำนวน 166 ชุด ดังนั้นในการวิจัยคั้งกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 166 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน โดยแบบสอบถามดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.97 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ซึ่งผลการศึกษานั้นถูกนำเสนอในรูปแบบการบรรยายและตารางประกอบตามข้อมูลในลำดับถัดไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัยได้ผลลัพธ์ ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากที่สุดร้อยละ 95.2 สถานภาพสมรสคู่มากที่สุด ร้อยละ 71.7 มีประสบการณ์ทำงานที่มากกว่า 21 ปี มากที่สุด ร้อยละ 60.8 และส่วนมากทำงานอยู่ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้อยละ 95.2 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 48.8 มีประสบการณ์ทำงานด้านการใช้อย่างสมเหตุผล ช่วง 1-5 ปี จำนวนมากที่สุดร้อยละ 58.4 และระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 92.2
2. ระดับของปัจจัยด้านการได้รับการฝึกอบรมเรื่องยาอยู่ในระดับสูงมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{x} = 4.33, S.D. = .51) รองมา ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{x} = 4.32, S.D. = .54) นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้อย่างสมเหตุผล ค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{x} = 4.29, S.D. = .49) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัย ของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ (n=166)

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับปัจจัย
1. การได้รับการฝึกอบรมเรื่องยา	4.33	0.51	สูงมากที่สุด
2. การได้รับการยอมรับ	4.32	0.54	สูงมากที่สุด
3. นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผล	4.29	0.49	สูงมากที่สุด
4. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.22	0.54	สูงมากที่สุด
5. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผล	4.15	0.52	สูงมาก
6. ภาระงานของพยาบาลเวชปฏิบัติ	3.98	0.48	สูงมาก

3. จากการวิจัยพบว่าระดับสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับสูงมากที่สุด ดังแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะ ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ดังนี้ (n=166)

สมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผล	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับปัจจัย
1. ประเมินปัญหาของผู้รับบริการ	4.66	0.40	สูงมากที่สุด
2. เลือกใช้ยาได้อย่างเหมาะสมกับปัญหาของผู้รับบริการหรือตามความจำเป็น	4.46	0.44	สูงมากที่สุด
3. มีความสามารถในการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ยาที่เหมาะสมกับบริบทและเคารพในมุมมองของผู้รับบริการ	4.42	0.48	สูงมากที่สุด
4. ใช้ยาได้อย่างถูกต้องตามใบสั่งยาของแพทย์	4.42	0.46	สูงมากที่สุด
5. ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการใช้ยาได้อย่างเพียงพอ	4.45	0.53	สูงมากที่สุด
6. ติดตามผลการรักษา รายงานผลที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยานั้นได้ และการดูแลให้เกิดการใช้ยาที่สมเหตุผล	4.40	0.58	สูงมากที่สุด
7. ใช้ยาได้อย่างปลอดภัยต่อผู้รับบริการและสังคมโดยรวม	4.35	0.54	สูงมากที่สุด
8. ใช้ยาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ	4.42	0.50	สูงมากที่สุด
9. พัฒนาความรู้ความสามารถในการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง	4.31	0.55	สูงมากที่สุด
10. สามารถทำงานร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพ เพื่อให้มีการใช้ยาอย่างสมเหตุผล	4.35	0.54	สูงมากที่สุด
รวม	4.43	0.20	สูงมากที่สุด

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย กับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันได้ผลลัพธ์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผล ดังนี้ (n=166)

ปัจจัย	ค่าความสัมพันธ์กับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผล (r)	ค่าระดับนัยสำคัญ (p - value)
1. การได้รับการฝึกอบรมเรื่องยา	0.512***	.001
2. ภาระงานของพยาบาลเวชปฏิบัติ	0.400***	.001
3. นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้อย่างสมเหตุผล	0.535***	.001
4. การได้รับการยอมรับ	0.540***	.001
5. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	0.515***	.001
6. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้อย่างสมเหตุผล	0.517***	.001

***นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผลการวิจัย

จาก ผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. การได้รับการยอมรับมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.540$, $p < .001$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวได้ว่า พยาบาลเวชปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างสูง ช่วยส่งผลให้สมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติสูงขึ้นสูงขึ้นด้วย การศึกษาของเมธา พันธุ์รัมย์ และคณะ (2556) การได้รับการยอมรับสามารถร่วมทำนายสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้ร้อยละ 35 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < .05$ และการศึกษาของ เมธปิยา พิมพ์เสนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช (2558) พบว่าการได้รับการยอมรับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติสมรรถนะของผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง และสามารถเป็นตัวแปรร่วมในการปฏิบัติตามสมรรถนะของผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการยอมรับควรเริ่มตั้งแต่ภายในหน่วยงานเช่นการจัดหน้าที่รับผิดชอบที่เหมาะสมตามความสามารถและตามความถนัดของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผลงานออกมาดีและมีการยอมรับกัน ส่งเสริมในการสร้างความรู้เรื่องการใช้ยา และการนำนโยบายการใช้อย่างสมเหตุผลมาเผยแพร่ให้บุคลากรในหน่วยงานได้รับรู้ ซึ่งในการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการได้รับการยอมรับนั้นส่งผลให้สมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติสูงขึ้นสูงขึ้นด้วย

2. นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้อย่างสมเหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับสมรรถนะการใช้อย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งกล่าวได้ว่า หลักการที่เป็นวิธีหรือแนวทางที่ถูกกำหนดในการใช้อย่างสมเหตุผลโดย พ.ศ.2559 กระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้ทุกโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมการใช้อย่างสมเหตุผล (2559) ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์ได้รับนโยบายมาปฏิบัติและเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมการใช้อย่างสมเหตุผลครบร้อยละ 100 ในปี พ.ศ.2561 และการศึกษาของ ศิริบุญ รุ่งศิริ (2555) พบว่านโยบายมีความสัมพันธ์ทางบวก

กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และการศึกษาของสุริยา พองเกิด และอนิสา อรัญศิริ (2557) พบว่านโยบายที่เอื้อต่อการปฏิบัติบทบาทจะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติบทบาทของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป ดังนั้นนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ที่ดีเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย มีแนวทางที่ชัดเจน จึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลจึงทำให้สมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับที่สูงมากที่สุด

3. การได้รับการฝึกอบรมเรื่องยาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวได้ว่า พยาบาลเวชปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการเพิ่มความรู้ ความชำนาญเรื่องการใช้ยาอย่างสมเหตุผลทำให้สมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติเพิ่มขึ้น การศึกษาของ สุพัตรา เผ่าพันธุ์ และคณะ (2553) พบว่าพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการอบรมเรื่องความคลาดเคลื่อนทางยาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการความคลาดเคลื่อนทางยา การศึกษาของ เกศศิริ วงษ์คงคำ และปิยะธิดา นาคะเกษียร (2559) พบว่าการฝึกอบรมระยะสั้นมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะด้านการส่งเสริมสุขภาพของพยาบาลในเขตพื้นที่ภาคกลาง แต่การศึกษาของ กรรณิกา เรืองเดช ชาวสวนศรี และคณะ (2559) พบว่าการฝึกอบรมไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะพยาบาลเวชปฏิบัติที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ กล่าวคือ การฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของพยาบาลมีความแตกต่างกันตามพื้นที่ปฏิบัติงานที่ต่างกัน ดังนั้นการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผลส่งผลให้พยาบาลเวชปฏิบัติมีความรู้เพิ่มขึ้นและนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานซึ่งนำไปสู่การมีสมรรถนะการใช้ยาสมเหตุผลที่ดี

4. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.517, p < .001$) กล่าวได้ว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผลอย่างสม่ำเสมอส่งผลให้ระดับของสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติสูงขึ้น การศึกษาของสุพัตรา เผ่าพันธุ์ (2553) พบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการความคลาดเคลื่อนทางยาในการบริหารยาของพยาบาลวิชาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และการศึกษาของ มานพ กาเลี้ยง (2558) พบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับความคิดเห็นต่องานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผลอย่างสม่ำเสมอให้พยาบาลเวชปฏิบัติ มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาสมเหตุผลเพิ่มขึ้นและได้นำความรู้ที่ได้มาพัฒนางานที่ปฏิบัติได้ส่งผลให้สมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติสูงขึ้น

5. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานมีส่วนส่งเสริมให้สมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติสูงขึ้น เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีนำมาสู่การสื่อสารที่ดี เมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงานก็สามารถปรึกษาเพื่อนร่วมงานได้ ดังนั้นจึงส่งผลให้ระดับสมรรถนะการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติสูงขึ้นด้วยเช่นกัน การศึกษาของ ศิริบุญ รุ่งหรือ (2555) พบว่าสัมพันธภาพระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปทุมธานี การศึกษาของ เมธา พันธุ์รัมย์ (2556) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสามารถร่วมทำนายสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพใน

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้ การศึกษาของ สุรียา ฟองเกิด และอนิสา อรัญศรี (2557) พบว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในทางบวกมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป และการศึกษาของ ยูพิน สุขเจริญ และขวัญดาว กล่ำรัตน์ (2558) พบว่าความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับการปฏิบัติงานตามสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .05$)

6. ภาระงานของพยาบาลเวชปฏิบัติมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับสมรรถนะการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติในระบบบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครสวรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.400, p < .001$) กล่าวได้ว่า ภาระงานของพยาบาลเวชปฏิบัติที่เพิ่มขึ้นช่วยส่งเสริมให้ระดับสมรรถนะการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติสูงขึ้นด้วย เนื่องจากภาระงานที่เพิ่มด้านการใช้จ่ายสมเหตุผลที่มากขึ้นทำให้พยาบาลเวชปฏิบัติมีประสบการณ์ด้านการใช้จ่ายสมเหตุผลเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้สมรรถนะการใช้จ่ายสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติสูงขึ้น ซึ่งในการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และคณะ (2560) พบว่าพยาบาลวิชาชีพใช้เวลาเกือบครึ่งหนึ่งของเวลาทำงานทั้งหมด (ร้อยละ 60 - 70) ในการรักษาพยาบาลและงานส่งเสริมป้องกันโรค ทั้งนี้งานการรักษพยาบาลคือ ภาระงานด้านการตรวจรักษาและการใช้จ่ายเป็นส่วนใหญ่จึงทำให้สมรรถนะการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติเพิ่มขึ้นด้วย แต่การศึกษาของอดิญาณ์ ศรีเกษตริน และคณะ (2553) พบว่าภาระงานที่มากเกินไปและมีงานที่รับผิดชอบหลายอย่างส่งผลให้การปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่หลักที่ได้รับมอบหมายไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุปคือ ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของพยาบาลเวชปฏิบัติ ทำให้ระดับสมรรถนะการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติสูงขึ้น เนื่องจากภาระงานนั้น ทำให้พยาบาลเวชปฏิบัติได้เรียนรู้จากงานที่ทำ มีทักษะและประสบการณ์เพิ่ม ส่งผลให้ระดับสมรรถนะการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติสูงขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำงานวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดหรือจัดโปรแกรมอบรม เรื่องการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผลแก่พยาบาลเวชปฏิบัติหรือพยาบาลวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผล
2. ควรนำงานวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผนหรือประกอบเป็นข้อมูล จัดการเนื้อหาการเรียนของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์และพยาบาลเวชปฏิบัติเรื่องการใช้จ่ายสมเหตุผล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงบรรยาย ดังนั้นจึงควรศึกษาสมรรถนะการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น
2. การศึกษาวิจัยปัจจัยทำนายสมรรถนะการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผลของพยาบาลเวชปฏิบัติเพื่อให้ได้ตัวแปรที่สามารถปรับปรุงสมรรถนะของพยาบาลด้านการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผลให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ตัวแปรทำนายเพื่อสามารถนำไปจัดโปรแกรมส่งเสริมพยาบาลเวชปฏิบัติต่อไป
3. นำปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัยและสมรรถนะการใช้จ่ายอย่างสมเหตุผลไปศึกษาเปรียบเทียบในพยาบาลเวชปฏิบัติ กลุ่มทุติยภูมิและกลุ่มตติยภูมิเพื่อความแตกต่างและหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์. (2561). เอกสารการประชุม: **การบริหารวางแผนและประเมินผล**, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์.
- กรรณิกา เรืองเดช ชาวสวนศรีเจริญ, ไพบุลย์ ชาวสวนศรีเจริญ และปัจฉิม ต่ำทิพย์. (2559). สมรรถนะพยาบาลชุมชนของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารการพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข**, 26(3), 52-65.
- เกศศิริ วงษ์คงคำ และปิยะธิดา นาคะเกษียร. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะด้านการสร้างเสริมสุขภาพของพยาบาลวิชาชีพในเขตพื้นที่ภาคกลาง. **วารสารพยาบาลศาสตร์**, 34(2), 103-116.
- คณะอนุกรรมการส่งเสริมการใช้อย่างสมเหตุผล. (2558). **คู่มือการดำเนินงานโครงการโรงพยาบาลส่งเสริมการใช้อย่างสมเหตุผล**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ เพื่อการใช้อย่างสมเหตุผล. (2560). **คู่มือการเรียนการสอนเพื่อการใช้อย่างสมเหตุผล**. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข.
- ชัชฎา เย็นบำรุง, อารี ชิวเกษมสุข, ทศนีย์ ทองประทีป และวิไล กุศลวิดิษฐ์กุล. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน เขต 4. **วารสารพยาบาล**, 61(2), 34-41.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2553). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพยาบาลศาสตร์**. ยูแอนด์ไอ อินเตอร์มีเดีย จำกัด: กรุงเทพฯ.
- พัชรพรพรรณ กิจพันธ์ และจันทรรัตน์ สิทธิวรรณ. (2561). วิฤตเชื้อคือยาสู่การใช้อย่างสมเหตุผล. **วารสารอาหารและยา**, 25(2), 11-14.
- พิสนธิ์ จงตระกูล. (2561). **การใช้อย่างสมเหตุผลใน primary care**. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- มานพ กาเลี้ยง. (2558). แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อมของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข:กรณีศึกษาโรงพยาบาลสงขลา. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 2(2), 72-84.
- เมธา พันธุ์รัมย์ สุทธิพร มูลศาสตร์ และ กุญชร เจือดี. (2556). **ปัจจัยสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดบุรีรัมย์**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- เมธปียา พิมพ์เสนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามสมรรถนะของผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง. **วารสารกองการพยาบาล**, 42(2), 47-59.
- ยุพิน สุขเจริญ และขวัญดาว กล่ำรัตน์. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานตามสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดนครปฐม. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 2(2), 14-26.
- วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร, กฤษดา แสงวงศ์, เบญจพร รัชตารมย์, กมลนัถ์ ม่วงยิ้ม, อติญาณ์ ศรเกษตริณ, รุ่งนภา จันทรา, วิริยา โพธิ์ขวาง-ยุสท์, ศุทธิณี วัฒนกุล, ดารารวรรณ ร่องเมือง, ศรีจันทร์ พลับจั่น และสุทธานันท์ กัลป์กะ. (2560). **การศึกษาภาระงานและผลผลิตภาพกำลังคนในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล**. สืบค้นจาก <http://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/4893>.
- ศิริบุญ รุ่งหิรัญ. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปทุมธานี. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย**, 6(1), 109-120.

- สุพัตรา เฝ้าพันธุ์ และอลิสสา นิติธรรม. (2553). **ปัจจัยที่มีผลต่อความคลาดเคลื่อนในการบริหารยาของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหนัก คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี**. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=91&ReclD=50019&obj_id=353009
- สุพัตรา ศรีวณิชชากร, ทศนีย์ ญาณะ, และณัฐกา สงวนวงษ์. (2556). **สมรรถนะหลักและบทบาทของบุคลากรสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ**. นครปฐม: สำนักงานวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรียา ฟองเกิด และอนิสสา อรัญศิริ. (2557). ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป. **วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข**, 26(1), 120-133.
- อติญาณ์ ศรเกษตริน, อรวรรณ สัมภาวะมานะ และกาญจนา สุวรรณรัตน์. (2553). การปฏิบัติงานตามบทบาทของพยาบาลวิชาชีพในหน่วยบริการปฐมภูมิ. **วารสารกองการพยาบาล**, 37(3), 52-63.